

חִקְרֵי מִקְרָא

באורים חדשים במקראות

ישעיהו

מאת

דוד ילין

הוצאת דרום*

ירושלים, תרצ"ט

לזכר

אדוני אבי מורי ומדריכי בהכנת למודי
רבי יהושע ב"ר רוד טביא יליד זיל
מגשים באורי אלה
ברגשי הערצה ואהבת בן

ה ק ד מ ה

בהוציאי לאור לפני שתיים עשרה שנה את ספרי „חקרי מקרא“ לספר איוב הקדמתי לו את הדברים האלה:

דברים אחדים

הבאורים האלה שהנני מפרסם כיום לספר איוב, ועוד כאלה לספרים אחרים מספרי התנך שהנני מקוה לפרסם בעתיד – בית המדרש הוא בית יצירתם, ושעורי הוראה עשום ויכוננום. מילדותי אהבתי לקרא בספרי קדשנו בצורתם כמו שהיא, מבלי עזרת מפרשים ומבארים; השתדלתי להבין בעצמי מה שאפשר להבין בהם, ומה שקשה להבין עזבתי בתור דבר בלתי מובן לי. ומנהג זה נהגתי גם בלמדי אותם את תלמידי בבית המדרש למורים בירושלם במשך עשרות בשנים: יחד ישבנו ולמדנו והתוכחנו על באור הדברים, ומתוך „סלפול התלמידים“ קבלתי מה שחשבתי לנכון לקבלו; ומה שנתחדש לי, ולפעמים גם לתלמידי, בבית המדרש בשעת הלמוד, רשמתי לזכרון, דבר בשם אומרו; ורק לאחר הלמוד שבתי ועברתי על דברי המפרשים הקדמונים והמבארים החדשים ואשמח להוכיח כי במקומות שונים פנתי לדעת אחרים שקדמוני והשערותי מצאו סמוכים בדבריהם.

ועתה בבואי לפרסם באורי בקהל השיבותי ידי על רשימותי וְאֶצְרֵפֶן שנית בכור־הבחינה, ומה שמצאתי לראוי לפרסום השארתי, אף רשמתי את שמות המפרשים והמבארים במקומות שמצאתי דבריהם מתאימים לדברי, ויש אשר מצאתי להעיר על דבריהם או להוכיח כי אין צורך בתקונייהם.

לא חפצתי לכתב באור לדברי הספר כלו כי ירא הנני מאד ארת „הקבלנות“, קבלנות זו לבאר ספר בשלמותו אי אפשר לה שלא תביא את בעליה להכניס ראשו בפרושים דחוקים, ולהכניס אל תוך הדברים כונות ורעיונות אשר אומרים בודי לא חשב עליהם, ובאלה לא חפצתי, כי יותר מכל קשה לי להכנס בפרושים דחוקים וקשים הנמצאים בכמות לא קטנה בדברי רבים מהמבארים. במקומות כאלה חושב הנני כי מוטב לנו לתלות הקלקלה בהשגתנו אנו ולהודות כי קצרה דעתנו מהבין הדברים כמו שהם כתובים לפנינו, או למצא את התקון הנכון, מאשר לתלותה במחברי הדברים ולאמר כי דברו דברים אשר אין להם שחר.

אמנם כתוצאה מזה היא העבדה כי יש שְׁוֹקָה על הפסוקים הקשים

ביותר לא דברתי דבר. אך אמרתי: טובה התועלת המעטה והנזק אית מהתועלת המרבה והמספקת. הסמן היותר מבהק לפסוק בלתי מובן הוא כי רבו עליו הבאורים; וכל אשר ירבו הבאורים לפסוק כן הם עפ"י כלם יחד רחוקים מהאמת. והפסוקים שהם משתדלים לבאר נשארים סתומים וחתומים כשהיו.

בבאוני לספר זה התבארו דרך אגב הוראות חדשות למספר ידוע של שרשים. במקומות כאלה השתדלתי לבסס את חדושי בראיות מהתנך ומהשפות השמיות, ויש אשר נגררתי ע"י הבאורים האלה לבאר גם פסוקים בספרים אחרים מספרי התנך, אך חושב הנני כי המשתמשים בספרי זה לא ישאו עלי עון בדבר הזה¹.

ועתה כי זפני יוצרי הפרסם עוד אחד משורת ספרי באוני לתנך, אמרתי להוסיף עוד, "דברים אחדים":

בספרי הקודם שזכה להערכות מצוינות מצד רבים מחכמי ישראל העוסקים במקצוע התנך² הבאתי במקומות שונים באורים אשר אמנם גליתים אנכי אך מצאתים אחרי כן גם בבאורי מבאורים אחרים שקדמוני בזה, בחשבי כי בכל אופן יהיו לתועלת לקוראי הספר במצאם עוד מספר פסוקים מבאורים לפניהם, ובהערותי צינתי כי גם פלוני ופלוני באר ככה. אך דבר זה פסל לדעת אחד חמבקים את הבטוי "באורים חדשים" שבשער הספר³; ועל כן השמטתי הפעם מבאורי כל אלה שמצאתים אחרי כן

1 בסוף הקדמה זו באו גם השורות האלה: "וכלום אדם מודה לבנו ותלמידו? אך צבדה היא כי בני צעירי מראבינעם עבר על עלי ההגהה של הספר, ובקרתו והערותיו היו לי לתועלת לברור הדברים".

ומה אמר כיום אחרי עבר בדיוק שנה וחצי למיום הרצחו ביד נתעבה בין כל יתר חללי עמי? כל קירות לבי הומים וקוראים: כמה חסר אתה לי, הבן יקיר, אשר במעלות רוחך ובמשפטך הבהיר היית לי כל כך לעזר ולהועיל! תהי נפשך צרורה בצרור כל ספרי והגיוני.

2 וביחוד החוקר המנוח פליקס פּוֹלֶט ז"ל בירחון *Monatsschrift für Ge-*

schichte und Wissenschaft des Judentums בשנת 1928 צד 546-549.

3 לו עמד מבקר זה (שלא הסתפק בבקרתו ברבעון אנגלי, ושב ופרסם אותה בקרת גם בשבועון עברי) על נקודה זו בלבד הייתי מקבל בקרתו ברצון והתחשבתי בה, כאשר עשיתי הפעם בספרי זה; אך הוא לא הסתפק בזה, וכאשר מצא בין המאות המרבות של באורי החדשים אחרי חטוט

בספרי המפרשים או המבארים החדשים¹ כדי להגיש למתעניינים בספרי קדשנו רק באורים חדשים אשר חנני ה' בהם, אני או תלמידי, ואם אחרי ההשמטות האלה ימצא מי שהוא בכל זאת איזה מבאורי בספרי אחרים אל נא יאשימני כי שמתי בכלי מכרמי אחרים, כי תחלה לאל איני נצרך לכך. ואם הבאתי פה ושם שמות מבארים על יד אחד באורי עשיתי זאת במקום שרק חלק מאותו באור נמצא בבאורים.

גם בבאורי אלה התבררו כמה הוראות חדשות לשרשים שונים, והמעין בספרי ימצאם בנקל.

הרביתי להביא בהערותי מדברי המבארים החדשים המתקנים את הפסוקים בשנויים מפרזים, והוכחתי טעותם. חפצתי להראות כי הליטה אחרי סרוס הדברים מביאה פעמים רבות לדברים מגחכים, דברים כאלה צריכים לבוא בזהירות רבה, ורק במקומות שאין אפשרות מבלעדם.

ויהי רצון שאזכה לפרסם בקרוב גם את יתר באורי לספרי תהלים ומשלי, אלה הספרים אשר גם אותם הוריתי במשך שנים רבות בבית דהמדרש למורים שבירושלים, וכן באורים בודדים ביתר ספרי קדשנו לתועלת לומדיהם.

ירושלים, איר תרצ"ט.

ונקור באורים בודדים שמצאם באיזה ספרים שלא היו לנגד עיני התנפל על ספרי ופסל אותו לגמרי מזכות החדוש.

וככה עשה גם במצאו בין 65 השרשים שבארתי בהם הוראות חדשות שנים שלשה שנתבארו כבר על ידי אחרים ספק כי כל רשימה זו מטולה.

1 פה מקום אתי להודות לתלמידי הותיק מר אנשיל ויור שעזרני בזה שעבר על ספרי מפרשים ומבארים שונים לראות איזה מבאורי צריכים להשמט.

רשימת מקום המאמרים הנזכרים בהערות לספר זה:

- 1 הוראות נשכחות לשרשים תנכיים.
לשוננו, כרך א, חוב' א, 5 - 26.
- 2 דרך ההשמטה בתנך.
ספר זכרון ליובל השבעים של א. ז. רבינוביץ, 1 - 9.
- 3 הצמוד השלם בתנך.
לשוננו, כרך ה, 276 - 294.
- 4 משנה ההוראה בתנך.
תרביץ, שנה ה, ספר א, 1 - 17.
- 5 דרך קצרה בתנך.
דוד ילין, כתבים נבחרים, ב, 67 - 85¹.

---

1 וכן נתמסרמו שם גם המאמרים 2,3,4, בחוספות.